

Traf, los, przypadek w życiu człowieka. *Przypadek*, reż. K. Kieślowski

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Krzysztof Kieślowski, *Autobiografia*, Kraków 2012, s. 92–93.
- Źródło: *Historia kina. Kino epoki nowofalowej*, red. I. Sowińska, R. Syska, T. Lubelski, Kraków 2005.
- Źródło: *Fragmenty wypowiedzi Katarzyny Surmiak-Domańskiej z audycji „O Kinie Moralnego Niepokoju w 25. rocznicę śmierci Krzysztofa Kieślowskiego”*, Audycje Kulturalne – w dobrym tonie, 13.03.2021.
- Źródło: *Fragmenty rozmowy z filmu Krzysztof Kieślowski: „I’m so-so...”*, reż. K. Wierzbicki, 1995.
- Źródło: Wisława Szymborska, *Obmyślam świat*.
- Źródło: Jan Kochanowski, *Hymn*.

Traf, los, przypadek w życiu człowieka. *Przypadek*, reż. K. Kieślowski

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Długoletni asystent Krzysztofa Kieślowskiego, Krzysztof Wierzbicki, wraz z innymi współpracownikami reżysera zrealizował film dokumentalny *Krzysztof Kieślowski. I'm so-so...* Zadano w nim reżyserowi wiele pytań na temat życia i twórczości. Poruszono również tematy bardzo osobiste.

“ ***Fragmenty rozmowy z filmu Krzysztof Kieślowski: „I'm so-so...”*** ”

K. Kieślowski: Jak jechałem do was, to mnie zatrzymało dwoje takich staruszków, wsiedli do samochodu, żeby ich podwieźć kawałek. I ja mówię, jak to zawsze się mówi: „Dobrze, że wczoraj popadało, będzie lepiej rosło”. Ona mówi: „Proszę pana, to nie od nas zależy. (...) To wszystko zależy od Pana Boga, jak Pan Bóg rozkaże, żeby padało, to będzie padało. Pan Bóg da rozkaz, żeby było sucho, to będzie sucho. To wszystkie rozkazy, proszę pana, tam zapadają”.

Krzysztof Wierzbicki: Dla tej babci wszystko zależy od rozkazów Pana Boga. A dla ciebie wszystko zależy od przypadku?

K. Kieślowski: Nie, nie, nie... wcale nie. To wszystko zależy od sumy kilku rzeczy naraz. Od naszej woli, na pewno. Od jakiegoś rodzaju przeznaczenia czy losu, który gdzieś tam nami kieruje, ale mamy wolę, żeby to zmienić. I od przypadku... niewiele zależy, od przypadku zależy raczej to, jaką drogą idziemy, niż kim jesteśmy. Dużo bardziej. (...)

Przypadek to jest taki film, który się właściwie składa z trzech filmów. To są trzy wersje życia jednego chłopaka zależnie od tego, czy zdąży na pociąg, czy nie zdąży na pociąg, czy też złapie go w międzyczasie taki policjant dworcowy, który mu nie pozwala wskoczyć do jadącego już pociągu. Od tego zależy jego życie, które toczy się w trzy strony. W każdej wersji jest sobą, ale w każdej wersji jest w innym miejscu, jest kim innym. Jest sobą, oczywiście, jako człowiek, natomiast jest kim innym zawodowo, jest zupełnie kim innym światopoglądowo, bo często jest po dwóch stronach politycznej barykady, dwa razy jest po dwóch stronach, a raz jest **interferentny**, zupełnie obojętny i... co jeszcze ma innego? Ma to innego, że w trzeciej wersji ginie, a w dwóch innych udaje mu się nie zginąć jakoś.

Źródło: Fragmenty rozmowy z filmu Krzysztof Kieślowski: „I'm so-so...”, reż. K. Wierzbicki, 1995.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz i ocenisz uniwersalne wartości, które składają się na przesłanie filmu *Przypadek* Krzysztofa Kieślowskiego.
- Scharakteryzujesz postawy bohatera, Witka Długosza.
- Dokonasz analizy środków językowych filmu.
- Odczytasz symbolikę niektórych obrazów filmowych.
- Dowiesz się, czym było kino moralnego niepokoju.

Przeczytaj

O reżyserze

Krzysztof Kieślowski (1941–1996) to polski reżyser i scenarzysta, którego uważa się za jednego z mistrzów współczesnego kina. Studiował w łódzkiej szkole filmowej, skupiając się na filmie dokumentalnym, któremu poświęcił pierwsze lata pracy reżyserskiej (*Z miasta Łodzi*, *Fabryka*, *Pierwsza miłość*, *Szpital*, *Z punktu widzenia nocnego portiera*, *Siedem kobiet w różnym wieku*). Dyskomfort, który odczuwał jako dokumentalista (wpłynęły na to – jak sam mówił – doświadczenia z cenzurą, jak również poczucie odpowiedzialności za bohaterów), spowodował zainteresowanie filmem fabularnym. Historycy kina wskazują film *Bez końca* (1984) jako początek nowej drogi Kieślowskiego. Wówczas reżyser rozpoczął współpracę z Krzysztofem Piesiewiczem i Zbigniewem Preisnerem. Nowy kierunek w twórczości Kieślowskiego rozpoczął

Krzysztof Kieślowski w 1972

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Przypadek (zrealizowany w 1981 roku, przed wprowadzeniem stanu wojennego; emisji doczekał się w 1987 roku, kiedy zmieniła się sytuacja polityczna w kraju). To film, który został osadzony w realiach historyczno-społecznych późnych lat siedemdziesiątych, a jego narracja utrzymana jest w trybie warunkowym. *Przypadek* porusza problem poszukiwania własnej drogi, „swojego” miejsca, systemu wartości. Z tego powodu podkreśla się często jego ponadczasowość.

Do ważnych dzieł fabularnych Kieślowskiego zalicza się także *Amatora* (1979) oraz *Dekalog* (1988–1989), które zainicjowały międzynarodową sławę reżysera. Wielkimi europejskimi koprodukcjami są: *Podwójne życie Weroniki* (1991) oraz *Trzy kolory* (1993–1994). Kieślowski stosuje częste niedomówienia, a bohaterowie jego filmów, stojąc w obliczu osobistych problemów, pragną zachować wierność swoim wartościom i zasadom. To zaś najczęściej prowadzi ich do klęski. Krzysztof Kieślowski był jednym z głównych reprezentantów **kina moralnego niepokoju**.

“*Fragmenty wypowiedzi Katarzyny Surmiak-Domańskiej z audycji „O Kinie Moralnego Niepokoju*

w 25. rocznicę śmierci Krzysztofa Kieślowskiego”, Audycje Kulturalne – w dobrym tonie, 13.03.2021

Jego filmy niosą jakiś przekaz ponadczasowy (...), jest to pewnie poszukiwanie odpowiedzi na takie pytania, które nurtują ludzi w każdym czasie i na każdej szerokości geograficznej, mianowicie to są pytania natury moralnej: co jest dobre, a co złe. Kieślowski, zwłaszcza w drugim etapie swojej działalności, kiedy już się bardziej z różnych powodów skoncentrował na filmie fabularnym – dzięki niemu zresztą odniósł taki ogromny sukces – on zaczerpnął pytania z „podręcznika moralności Polaka”, czyli z Biblii, z katechizmu; sięgnął po dekalog, ale odpowiedzi szukał na te pytania poza doktryną chrześcijańską. Jego interesowało dobro i zło, ale nie w takim sensie, co jest zgodne z jakąś doktryną (...), rozumiał dobro jako to, co człowieka uszlachetnia, uwzniośla, co człowiekowi daje szczęście, a zło rozumiał przede wszystkim jako krzywdę. Krzywdę, którą wyrządzamy drugiemu człowiekowi, krzywdę, jaką wyrządzamy również sobie, krzywdę rozumianą jako degradację człowieka, jako coś, co go niszczy. To są niewątpliwie tematy, które są absolutnie uniwersalne i będą aktualne zawsze. (...) Kieślowski tych tematów zawsze szukał w sobie, jego procedura była taka, że on najpierw coś głęboko przeżył osobiście i potem stwierdził, że chce o tym opowiedzieć innym. I dlatego, jak oglądam jego filmy, mam takie wrażenie, że on wchodzi ze mną w jakiś dialog, że to jest bardzo intymne spotkanie między reżyserem a widzem. To jest kino trochę dla ludzi samotnych, na pewno kino introwertyczne, kameralne, dla takich ludzi, którzy się trochę nie odnajdują w rzeczywistości, (...) którzy mają dużo problemów ze sobą i ze swoimi emocjami. Myślę, że takich ludzi nigdy nie będzie brakować.

Źródło: Fragmenty wypowiedzi Katarzyny Surmiak-Domańskiej z audycji „O Kinie Moralnego Niepokoju w 25. rocznicę śmierci Krzysztofa Kieślowskiego”, Audycje Kulturalne – w dobrym tonie, 13.03.2021.

Kino moralnego niepokoju

Określenie to dotyczy okresu w kinematografii polskiej w drugiej połowie lat siedemdziesiątych, a dokładniej w latach 1975–1981 (podawana jest także data 1976–1981). Było to kino, które stawало w obronie podstawowych wartości, krytykowało ówczesną rzeczywistość i mechanizmy sprawowania rządów, pozostawało nurtem zaangażowanym społecznie i politycznie. Przedstawicielami tego kierunku – obok Krzysztofa Kieślowskiego – byli m.in. Feliks Falk, Agnieszka Holland, Krzysztof Zanussi, Ryszard Bugajski, Andrzej Wajda. Reżyserzy tego nurtu wskazywali na zanik więzi międzyludzkich, demoralizację i nadużywanie władzy. Poruszali zatem problemy bliskie odbiorcom, ale o których nie mówiło się publicznie. Wyrażano również tęsknotę za autorytetem, który symbolizowałby uczciwość, sprawiedliwość, dążenie do prawdy. Bohaterami tego nurtu w kinie byli ludzie postawieni przed dylematami moralnymi.

“ ***Historia kina. Kino epoki nowofalowej***

Głównym bohaterem nie jest zatem żaden heros, lecz przeciętny człowiek (zwykle mężczyzna), który albo w rzeczywistości zdominowanej przez układy, korupcję, kliki, oportunizm i kłamstwo nie jest w stanie się odnaleźć, co prowadzi go do buntu, albo też – znieprawiony i skorumpowany – znakomicie sobie w tym świecie radzi. Akcja owych filmów zwykle osadzona została na prowincji, która staje się synonimem czegoś podrzędnego. Bohaterowie czekają tylko na to, by uciec do wielkiego świata, gdzie będą mogli odnieść sukces. Prowincjonalna przestrzeń to dla bohaterów KMN miejsce ich klęski. W filmach tych „najwyraźniej przejawiała się wiara w to, że kino jest sztuką rzeczywistości, która może ukazać prawdziwy obraz realnego świata oparty na obserwacji współczesnego życia”. Zarazem „forma ta pozostaje w dużym stopniu zakładniczką rzeczywistości zewnętrznej”, co wiąże się z typowością postaci (czarno-biały podział ról: albo nonkonformiści, albo karierowicze), [predylekcją](#) do [linearnej](#), przyczynowo-skutkowej narracji lub rezygnacją z formalnych eksperymentów. Jednak nieliczne (acz najciekawsze) filmy KMN nie sprowadzały się wyłącznie do odzwierciedlania rzeczywistości, lecz operowały metaforami, metonimiami, aluzjami i [intertekstualnymi](#) kodami mającymi na celu ukrycie politycznego przekazu. [Język ezopowy](#), który domaga się widza kompetentnego, potrafiącego rozszyfrować wpisane weń znaczenia, umożliwiał wyrażenie niezafałszowanego komunikatu.

Reżyser o filmie

((Krzysztof Kieślowski

Autobiografia

Nie wiem, dlaczego nie powstał opis Polski lat siedemdziesiątych w innych dziedzinach. Nawet w literaturze nie powstał porządny opis tego świata, a przecież jest łatwiejsza do takiego przekazu niż film. Mnie się wydaje, że najpełniejszy opis świata lat siedemdziesiątych dało kino. Ale kiedy w końcu lat siedemdziesiątych zrozumiałem, że ten opis ma swoje granice, to równocześnie zrozumiałem, że my – i ja wśród moich kolegów – do tych granic doszliśmy i dalsze opisywanie tego świata nie ma sensu. Skutkiem takiego myślenia był *Przypadek*, który nie jest już opisem świata zewnętrznego, tylko raczej wewnętrznego. Opisem jakichś sił, które targają ludzkim losem, które człowieka popychają w tę albo w tamtą stronę.

Myślę, że podstawowe wady były w scenariuszu. Ten pomysł lubię do dzisiaj. Wydaje mi się płodny i ciekawy. Myślę, że nie jest wykorzystany w *Przypadku* w dostateczny sposób pomysł na trzy możliwości – że wszyscy każdego dnia ciągle stoimy przed jakimś wyborem, który może determinować całe nasze przyszłe życie, z czego nie zdajemy sobie sprawy. Nigdy właściwie nie wiemy, od czego zależy nasz los. Nie wiemy, od jakiego przypadku. Los rozumiany jako miejsce w jakiejś grupie społecznej, jako kariera zawodowa, jako rodzaj pracy, którą wykonujemy. W sferze emocjonalnej mamy dużo więcej wolności. W sferze społecznej jesteśmy bardzo uwarunkowani przypadkiem. Są rzeczy, które musimy robić, bo jesteśmy tacy, jacy jesteśmy. Mamy takie, a nie inne geny. Tak myślałem, robiąc *Przypadek*.

Witek, bohater *Przypadku*, zachowuje się przyzwoicie w każdej sytuacji. Nawet jak idzie do partii, to zachowuje się przyzwoicie; i w pewnym momencie, kiedy widzi, że został wmanipulowany

w sytuację, w której właściwie powinien zachować się po świńsku, buntuje się i zachowuje przyzwoitość. Najbliższe mi jest rozwiązanie trzecie – w którym rozlatuje się samolot – bo śmierć tak czy owak będzie naszym udziałem. Wszystko jedno, czy stanie się w samolocie czy w łóżku.

Źródło: Krzysztof Kieślowski, *Autobiografia*, Kraków 2012, s. 92–93.

Słownik

intertekstualny

(łac. *inter* – między + *textum* – tkanina, związek wyrazów) – dotyczący powiązań utworu literackiego z innymi dziełami; takie ukształtowanie dzieła, że wchodzi ono w związki z innymi tekstami

język ezopowy

(Ezop – imię starożytnego bajkopisarza greckiego) – sposób formułowania wypowiedzi polegający na utrzymaniu treści moralizujących lub satyrycznych pod osłoną alegorii lub wieloznacznych fabuł

linearny

(łac. *linearis* < *linea* – kreska, granica) – przebiegający w sposób ciągły, równomierny

predylekcja

(łac. *prae* – przed + *dilectio* – upodobanie) – skłonność do czegoś, upodobanie, zamiłowanie

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Początek filmu stanowi rodzaj **ekspozycji**, w której użyto **retrospekcji**. Ciekawym zabiegiem jest sposób przedstawienia migawek z życia bohatera. Zastosowano tu tzw. **kamerę subiektywną** (tzw. *point-of-view* – POV). Pokazuje ona otoczenie jakby oczyma bohatera: najpierw z punktu widzenia dziecka, potem nastolatka i studenta. Układ scen jest **chronologiczny**: widz obserwuje narodziny bohatera, moment nauki z ojcem, rozstanie z przyjacielem, szkolne wydarzenia, pierwszą miłość, studia na wydziale lekarskim.

Przyjrzyj się poszczególnym kadrom. Wyjaśnij, jaką funkcję pełni ten układ i takie zastosowanie kamery.

2

3

4

5

6

7

Polecenie 2

Reżyser skupia się na detalach, sylwetkach, twarzach, a ujęcia kamery są dość długie. Obejrzyj fragment filmu przedstawiający rozmowę z ojcem w szpitalu [00:04:00–00:04:48] oraz rozmowę telefoniczną w obecności Olgi [00:05:04–00:05:45]. Wyjaśnij, dlaczego w taki sposób pokazuje się postaci w filmie.

1

2

Polecenie 3

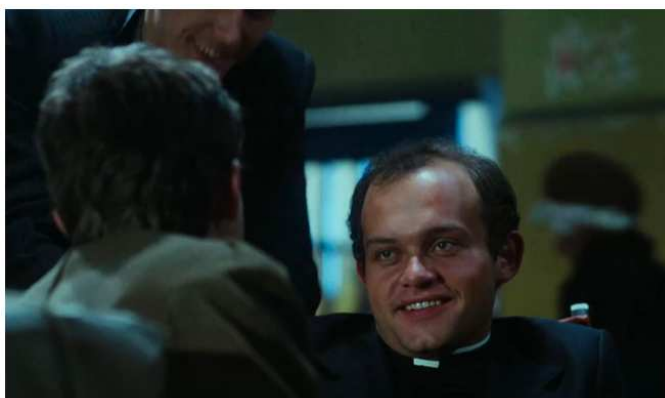
Kieślowski koncentruje się na dokładnym studiowaniu twarzy osób, z którymi ma jakieś relacje główny bohater. Wyjaśnij, jaką funkcję ma ten zabieg w przedstawionych poniżej kadrach.

1

Werner (Tadeusz Łomnicki)

2

Ksiądz Stefan (Adam Ferency)

3

Adam (Zbigniew Zapasiewicz)

4

Dziekan (Zygmunt Hübner)

5

Olga (Monika Goździk)

Polecenie 4

Przypadek Kieślowskiego stanowi próbę odpowiedzi na pytanie o przeznaczenie człowieka. Dzięki różnym środkom językowym reżyser uzyskał metaforyczny obraz losów bohatera, a niektóre z ujęć dopełniają symboliki dzieła. Obejrzyj kadry z filmu, przypomnij sobie poszczególne sceny i zapoznaj się z ich interpretacją. Podaj przykłady innych scen o charakterze metaforycznym.

Wyjazd Daniela, przyjaciela z dzieciństwa

Ujęcie z ciekawą kompozycją ruchu pokazuje olbrzymią przestrzeń (z linią horyzontu w kadrze), po której przemierzają się dwie osoby. Na górze znajduje się samochód symbolizujący podróż. Kontrast ogromu przestrzeni i powolnego ruchu postaci kojarzy się z bezradnością człowieka wobec losu, z osamotnieniem bohatera, którego opuszcza przyjaciel.

2

Witek (Bogusław Linda) w ośrodku odwykowym dla młodzieży

Kraty symbolizują uwięzienie bohatera w sytuacji, w której się znalazł. Sprzeczność przekonań bohatera z tym, czego oczekują od niego inni, a tym, jak on sam odczytuje swoją misję, świadczy o zagubieniu, bezradności bohatera, zamknięciu w sytuacji bez wyjścia.

3

Aresztowanie Czuski

Ujęcie z interesującą kompozycją płaszczyzny (ukośne spojrzenie kamery) pokazuje zgarbionego, skulonego na brzegu ulicy bohatera. Sprawia wrażenie człowieka samotnego, jakby przytłoczonego sytuacją, którą nie do końca rozumie.

Żonglerka

Żonglerka wymaga szczególnego skupienia i umiejętności, które należy wyćwiczyć. Bohater obserwuje żonglujących, a w jednej z następnych scen sam próbuje tej sztuki. W kontekście filmu żonglowanie można rozumieć jako sztukę wyćwiczenia określonych zachowań, intrygowania, układów, prześlizgiwania się między sytuacjami tak, aby osiągnąć korzyść. Bohater podrzuca jedno jabłko, manipulacja kilkoma mu nie wychodzi. W symboliczny sposób podkreślona zostaje postawa, jaką reprezentuje bohater w trzeciej wersji życia.

Polecenie 5

Dzięki zastosowaniu **zmiennej głębi ostrości** w ujęciu o jednej akcji twórca może uzyskać wielowymiarowość i wieloznaczność obrazu. Widzowi nie narzuca się interpretacji ani wniosków. Przykładem takiej sceny jest przesłuchanie w sądzie [00:59:00–01:00:03]. Przyjrzyj się jej uważnie. Wskaż, które ze wspomnianych wyżej funkcji może pełnić ten zabieg we fragmencie filmu? Jakiego nasuwają ci się wnioski?

1

2

3

4

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zapisz, jakie są skutki poszczególnych wydarzeń na dworcu. Sformułuj wniosek, który wynika z tego zestawienia.

Wydarzenie: Witek wskakuje do pędzącego pociągu.

Skutki

Wydarzenie: Witek nie dogania pociągu, dochodzi do konfliktu ze strażnikiem.

Skutki

Wydarzenie: Witek nie dogania pociągu.

Skutki

Wniosek

” *Fragmenty rozmowy z filmu Krzysztof Kieślowski: „I’m so-so...”*

Krzysztof Wierzbicki: Lubisz dworce kolejowe?

Krzysztof Kieślowski: W życiu tak, ale fotografowania nienawidzę.

K.W.: A co cię pociąga w tych dworcach, Krzysiu?

K.K.: No wiesz, to są zawsze takie bezimienne miejsca, gdzie jesteś anonimowy. Zawsze.

Źródło: *Fragmenty rozmowy z filmu Krzysztof Kieślowski: „I’m so-so...”*, reż. K. Wierzbicki, 1995.

Trzy projekcje życia bohatera rozpoczynają się od dworca. Bohater biegnie, aby wskoczyć do pociągu. Odpowiedz na pytanie, jakie to ma znaczenie dla wymowy filmu? Zaznacz poprawne odpowiedzi.

- ☐ Dworzec jest miejscem, w którym bohater kończy swoją podróż.
- ☐ Pędzący pociąg sugeruje zmiany, które nadciągają w życiu.
- ☐ Moment pościgu za odjeżdżającym pociągiem jest punktem zwrotnym w życiu bohatera. Od tej sceny za każdym razem rozpoczyna się inna wersja wydarzeń.

Pociąg może kojarzyć się z podróżowaniem przez życie zgodnie z określonym rozkładem jazdy. Przypadek może zniweczyć plany człowieka.

Ćwiczenie 3

Dwa warianty losów bohatera kończą się na dworcu lotniczym, jeden w domu ciotki.

Wyjaśnij, na czym polega uniwersalne znaczenie takich zakończeń.

Ćwiczenie 4

Przypomnij sobie, jaka scena otwiera, a jaka zamyka film. O czym świadczy wybór takich obrazów? Zaznacz poprawną odpowiedź.

Finałowa scena świadczy o tym, że trzecim wariantem losów Witka kieruje ślepy los.

Reżyser otwiera i zamyka film dramatycznymi scenami, by utrzymać emocje widza

na stale wysokim poziomie.

Scena otwierająca film oraz scena finałowa dowodzą, że jedynie śmierć jest pewna w życiu każdego człowieka, innych rzeczy nie potrafimy przewidzieć.

Ćwiczenie 5

Druga część losów Witka skupia się na problemie wiary. Podaj, które elementy najdobitniej o tym świadczą. Wyjaśnij, jaki obraz bohatera kreuje reżyser.

Ćwiczenie 6

W różnych wariantach swego życia Witek jest związany z innymi kobietami. Oceń, jak to świadczy o bohaterze. Uzupełnij tabelę.

Czuszka (Bogusława Pawelec)

Werka (Marzena Trybała)

Olga (Monika Goździk)

Bohaterka kobieca	Postawa Witka
Czuszka	
Werka	
Olga	

Ćwiczenie 7

Przypomnij sobie cechy kina moralnego niepokoju. Podaj różnice, jakie dostrzegasz między definicją nurtu a filmem *Przypadek*. Zredaguj notatkę syntetyzującą na 100 słów.

Ćwiczenie 8

„Przeznaczenie to tylko inna nazwa naszej natury” (Henryk Elzenberg). Napisz esej, w którym odniesiesz się do roli przeznaczenia, losu, przypadku w życiu człowieka.

Dla nauczyciela

Autorka: Marzenna Śliwka

Przedmiot: Język polski

Temat: Traf, los, przypadek w życiu człowieka. *Przypadek*, reż. K. Kieślowski

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

- 1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: esej, interpretacja porównawcza, reportaż, felieton.

Cele operacyjne. Uczeń:

- analizuje filmowe środki wyrazu zastosowane przez reżysera filmu *Przypadek*, Krzysztofa Kieślowskiego,
- odczytuje symbolikę niektórych obrazów filmowych.
- charakteryzuje postawy bohatera, Witka Długosza,
- redaguje esej, odnosząc się do przesłania filmu *Przypadek* Krzysztofa Kieślowskiego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- e-podręcznik;
- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”. Nauczyciel przygotowuje dla klasy losy w celu podzielenia na grupy: Dworzec, Dom, Uczelnia, Szpital, Lotnisko. Każda grupa powinna mieć dostęp do laptopa.

Faza wprowadzająca:

1. Przed wejściem do klasy każdy uczeń losuje przydział do grupy.
Nauczyciel wyświetla na tablicy temat i cele zajęć.
Nauczyciel zadaje pytania wprowadzające: *Co kieruje twoim losem? Kto/co ma wpływ na twoje życie, na to, co się w nim dzieje? Czy uważasz, jak starożytni, że los człowieka jest z góry przesądzony? Czy możemy wpłynąć na zmianę przeznaczenia?*

Faza realizacyjna:

1. Każda z grup wybiera lidera. Nauczyciel prosi liderów o wylosowanie koperty z zadaniami. W określonym czasie poszczególne grupy wykonują zadania.
Dworzec – zapiszcie sceny, które rozgrywają się na dworcu. Co mówią o ludziach? Jakie może być symboliczne znaczenie tego miejsca? Obejrzyjcie fragmenty: dworzec [01:34:18–01:35:35], rozmowa z dziekanem na dworcu [01:48:06–01:50:20], zapiszcie swoje refleksje. Wykonajcie ćw. 1, 2 (sekcja „Sprawdź się”).
Dom – zapiszcie sceny, które rozgrywają się w domach. Zwróćcie uwagę, z czym wiążą się te sytuacje. Obejrzyjcie fragmenty filmu: w mieszkaniu Wernera [00:14:28–00:15:55], w mieszkaniu zrewidowanej kobiety [01:04:50–01:09:06], rozmowa z Werką [01:22:07–1:25:58], w domu z Olgą [1:47:06–01:47:42]. Odczytajcie symbolikę domu. Wykonajcie ćwiczenie 6 (sekcja „Sprawdź się”).
Uczelnia – zapiszcie sceny, które dotyczą wykładów, studiów, rozmów na tematy światopoglądowe i egzystencjalne. Obejrzyjcie fragmenty filmu: wykład Wernera [00:20:46–00:22:12], rozmowa z Adamem [00:38:36–00:39:33], rozmowa ze Stefanem i modlitwa Witka [01:16:23–01:18:21] i zanotujcie wnioski. Wykonajcie ćw. 5 (sekcja „Sprawdź się”).
Szpital – jakie sceny rozgrywają się w szpitalu? Czego dotyczą sytuacje związane z chorymi? Co symbolizuje szpital, a czym jest w filmie? Obejrzyjcie fragmenty filmu [01:41:26–01:43:48], [01:45:00–01:47:05]. Zapiszcie swoje wnioski. Wykonajcie ćw. 4 (sekcja „Sprawdź się”).
Lotnisko – w jakich sytuacjach bohater pojawia się na lotnisku? Czego dowiadujemy się o nim na podstawie tych scen? Obejrzyjcie fragment filmu: na lotnisku [01:53:16–01:55:20], zanotujcie swoje refleksje. Wykonajcie ćw. 3, 4 (sekcja „Sprawdź się”).
Prezentacja wniosków z pracy.
2. Później każda z grup wykonuje jedno, wskazane przez nauczyciela polecenie z sekcji „Prezentacja multimedialna”.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie dzielą się swoimi wrażeniami dotyczącymi filmu i lekcji. Swobodne wypowiedzi mogą być ciekawym podsumowaniem zajęć. Nauczyciel podaje informacje na temat tego, że film *Przypadek* stał się inspiracją dla Toma Tykwera, reżysera filmu *Biegnij, Lola, biegnij*(1998), gdzie zastosowano podobną zasadę konstrukcyjną (trzy warianty tej samej historii). Innym przykładem jest Mr. Nobody (reż. J.V. Dormael, 2009), w którym losy bohatera również rozstrzygają się na dworcu. Nauczyciel prosi o wnioski z lekcji, wypowiadają się chętni uczniowie. Prowadzący podsumowuje zajęcia (można określić film jako zapis doświadczeń i wyborów pokolenia, którego reprezentantem jest Witek Długosz; można nawiązać do losów innych pokoleń, np. Kolumbów, Lost Generation, „straconego/skradzionego pokolenia” Aborygenów, Lost COVID Generation itp.).

Praca domowa:

1. Wybierz i wykonaj jedno z poleceń pracy domowej:
 - 1) Witek odbiera od różnych ludzi komunikaty:
Ojciec: „Nic nie musisz”.
Werner: „Ludzie czasem nie uciekają, bo nie chcą”.
Zrewidowana kobieta: „Nie wstydz się. Nie trzeba się wstydzć. Każdy się boi”.
Dziekan: „Pan jest porządnym człowiekiem, panie Witku, i tamto nie jest ważne”.
Jakie znaczenia mają te słowa dla ciebie? Czy można im przypisać uniwersalne znaczenie? Zapisz swoje przemyślenia.
 - 2) Na samym początku filmu reżyser pokazuje krzyczącego bohatera. Jak rozumiesz tę scenę? Co, według ciebie, symbolizuje krzyk? Zapisz przykłady innych dzieł, w których występuje motyw krzyku.

Materiały pomocnicze:

- *Krzysztof Kieślowski: I'm so-so...*, reż. K. Wierzbicki, 1998.
O Kinie Moralnego Niepokoju w 25.rocznicę śmierci Krzysztofa Kieślowskiego, Audycje Kulturalne – w dobrym tonie, 13.03.2021.
Strona internetowa: Śladami Kieślowskiego (kieslowski.art.pl).
Przypadek, reż., K. Kieślowski, 1981 (wersja filmu na stronie Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych z fragmentami usuniętymi wcześniej przez cenzurę).

Wskazówki metodyczne

- Proponowany scenariusz przeznaczony jest na dwie godziny lekcyjne. Jeśli nauczyciel zamierza przeprowadzić tylko jedną lekcję, może zrezygnować z wykonania poleceń z sekcji „Prezentacja multimedialna”.
W fazie wprowadzającej można obejrzeć film animowany *Destiny*(reż. F. Weibel, 2012), by poprzedzić pytania, które nauczyciel zada uczniom.
Fragmenty filmu do wykorzystania:
- rozmowa telefoniczna z ojcem [00:05:04–00:05:45]

- w mieszkaniu Wernera [00:14:28–00:15:55]
- wykład Wernera [00:20:46–00:22:12]
- rozmowa z Adamem [00:38:36–00:39:33]
- rozmowa ze Stefanem i modlitwa Witka [01:16:23–01:18:21]
- w mieszkaniu zrewidowanej kobiety [01:04:50–01:09:06]
- rozmowa z Werką [01:22:07–1:25:58]
- dworzec 3 [01:34:18–01:35:35]
- żonglerka i propozycja 1 [01:41:51–01:43:48]
- żonglerka i propozycja 2 [01:45:00–01:47:05]
- w domu z Olgą [1:47:06–01:47:42]
- rozmowa z dziekanem na dworcu [01:48:06–01:50:20]
- na lotnisku [01:53:16–01:55:20]